

Uzaktan öğretim ve öğrenme: uzaktan eğitimin temelleri

Okutman Nil GÖKSEL CANBEK^a

^aAnadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu ESKİŞEHİR

Özet

Michael Simonson, Sharon Smaldino, Michael Albright ve Susan Zvacek tarafından 2012 yılında beşinci basımı çıkartılan, *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education* (Uzaktan Öğretim ve Öğrenme: Uzaktan Eğitimin Temelleri) adlı eser, üç ana bölümden ve 12 üniteden oluşmaktadır. Birinci kısımda kısaca uzaktan eğitimde kuram ve araştırma, ikinci kısımda uzaktan eğitim ortamlarında gereksinim duyulan pratik beceriler ve bilgiler, üçüncü kısımda ise uzaktan eğitim ortamlarında ortaya çıkan yönetsel ve idari konular ele alınmıştır. Her bölüm kendi içinde öncelikli olarak ünitenin hedeflerini özetlemekte ve bu hedeflerle bağlantılı olarak konu sonu soruları ile bitmektedir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, uzaktan eğitimin temelleri, uzaktan öğretim ve öğrenme.

Abstract

Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education's fifth edition, published in 2012 by Michael Simonson, Sharon Smaldino, Michael Albright and Susan Zvacek is divided into three sections, totaling twelve chapters. The first part of the book discusses theory and research regarding distance learning, the second section looks into the practical skills and knowledge needed to function in distance learning environments and the final part is devoted to managerial and administrative issues in distance learning environments. Each section summarizes the goals of every single unit and ends with self-test questions related to the mentioned goals.

Keywords: Distance education, foundations of distance education, teaching and learning at a distance.

Kaynak Gösterme

Göksel Canbek, N. (2015, 15 Ocak). Uzaktan öğretim ve öğrenme: uzaktan eğitimin temelleri [Kitap tanıtımı *Teaching and learning at a distance: foundations of distance education* by M. Simonson, S. Smaldino, M. Albright and S. Zvacek]. *AUAd*, 1(2), 102-111

Giriş

Eserin (Teaching and learning at a distance: foundations of distance education) yazarları Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek'e göre, bugünün ve geleceğin uzaktan eğitimi var olan eğitimin yepyeni bir oluşumdur ve sürekli bir değişim halindedir. Son dönemdeki donanım ve yazılım yenilikleri uzaktan eğitim sistemlerinin daha uygun, kolay ulaşılır ve daha az maliyetli olmasını sağlamıştır. Okuyucuların uzaktan eğitim alanındaki gelişmeleri daha net kavraması ve içselleştirmesi açısından, eser aşağıdaki ünite sıralaması ile özetlenmiştir:

Birinci Bölüm- Temel Kavramlar

Ünite 1- Uzaktan Eğitimin Temelleri

Bu ünite de uzaktan eğitimin öneminin yanı sıra eğitimin geliştirilmesinde uzaktan eğitimin etkisi üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, aşağıdaki temalar irdelenmiştir:

- Uzaktan eğitimin tanımı ve güncel durumu
- Uzaktan eğitimin geleneksel eğitim ile karşılaştırılması
- Uzaktan eğitimde yer alan önemli unsurlar

Yazarlar, bu esere “uzaklık” kavramının tanımıyla başlamışlardır. Uzaklık coğrafi, zamansal ve düşünsel olabilir. Uzaklığın daha etkin işe koşulmasında ve eğitimin daha iyi uygulanmasında Dan Coldeway iki değişkeni içeren bir çerçeve çizmiştir. Bu değişkenlerden biri zaman, diğeri ise mekândır. Vurgulanan çerçeve, uzaktan eğitimin kavranmasında dört yaklaşımı içerir. Bunlar:

1. Aynı zaman- aynı mekânda eğitim (geleneksel öğrenme)
2. Farklı zaman- aynı mekânda eğitim (bireysel öğrenme)
3. Aynı zaman- farklı mekânda eğitim (senkron öğrenme)
4. Farklı zaman-farklı mekânda eğitimdir (asenkron öğrenme)

Diğer bir yaklaşımla, kuramcı ve araştırmacı Richard Clark, 1983 yılında yazdığı ‘Eğitsel Araştırmanın Gözden Geçirilmesi (*The Review of Educational Research*)’ adlı eserinde, ortamın eğitimin taşındığı tek araç olduğunu ve öğrenen başarısını etkilemediğini ileri sürmüştür. Verdiği örnekte, eğitimi bir taşıta benzeterek gıda maddelerini taşıyan bir araç olarak ifade etmiştir. Bu araç beslenmemizde herhangi bir değişikliğe yol

açmamaktadır. Benzer şekilde başarıyı etkileyen tek husus içeriktir. Clark'a göre ortam öğrenme etkisi açısından sorumlu tutulamaz. O dönemde, birçok eğitimcinin katılmadığı bu görüşe göre, değişikliklere ve başarıya neden olan teknolojinin kendisi değil, içeriğin kendisidir.

Ünite 2- Uzaktan Eğitimin Tanımı, Tarihi ve Kuramları

Bu ünite de aşağıdaki tanımlamalar yapılmıştır:

1. Uzaktan Eğitimin Tanımı

Bu tanım yapılırken, Uzaktan eğitimin dört bileşeni dikkat çekmektedir. Bunlar:

- Uzaktan eğitimin kurumsal tabanlı olması, geleneksel olmayan kurumlarda yürütülmesi
- Sadece mekânsal değil, zamansal olarak da öğrenenlerin öğreticilerden uzak olması
- Etkileşimli iletişimin (telekomünikasyonun) olması
- Öğrenenlerle, kaynaklarla ve öğreticilerle bağlantıda olması

2. Uzaktan Eğitim Uygulamaları ve Kuramlar

Uygulamalarla ilişkili kuramlar ayrıntılı biçimde kitapta yer almıştır. Öğrenen bağımsızlığına, öğretimin endüstrileşmesine, etkileşime ve iletişime vurgu yapan bu teoriler, uzaktan eğitimin temelde farklı bir eğitim sistemi olduğunu desteklemektedir.

Ünite 3 – Uzaktan Eğitim ve Araştırma

Bu ünite de uzaktan eğitim alanında yapılan araştırmalar geniş bağlamıyla özetlenmiştir. Teknoloji üzerinde süregelen bir ilginin devamıyla, ortamların hangi özelliklerinin daha olumlu ve iyi öğrenme deneyimlerine katkıda bulunduğu önem kazanmaktadır.

Uzaktan eğitimde araştırmaların çoğu ortam karşılaştırmaları üzerine yapılmıştır; ancak, zaman içinde ortamların başarı üzerinde etkisi olmadığı ortaya koyulmuştur. Buna karşılık, öğrenme çıktıların, öğrenen algılarının ve öğrenen özelliklerinin başarı üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Etkileşim bağlamında değerlendirildiğinde ise farklı etkileşim miktarlarının karşılaştırıldığı çalışmalar etkileşimin başarı üzerinde çok az etkisi olduğunu göstermiştir. Yazarlara göre, alandaki alanyazın taraması açığı yukarıda belirtilen unsurlarla değerlendirilmeli ve revize edilmelidir.

Ünite 4 –Teknoloji, İnternet ve Uzaktan Eğitim

Bu ünite, uzaktan eğitim alanında kullanılan teknolojilerle ilgili kapsamlı bilgi sunulmakta, senkron (eşzamanlı) ve asenkron (eş zamansız) sistemlerin işlevleri ve İnternet kullanımına vurgu yapılmaktadır. Ünite, ayrıca, internet tabanlı uzaktan eğitimin yapısı detaylı olarak ele alınmaktadır. Yazarlara göre, etkin bir şekilde çevrimiçi öğretim ve öğrenme iki temel kavrama dayanmaktadır. Bu kavramlardan biri öğrenen merkezli öğrenme (student-centered learning) diğeri ise yaygın (dağıtık) öğrenmedir (distributed learning).

Öğrenen merkezli öğrenme: İnternet tabanlı teknolojilerin öğrenenlere yeni öğrenme deneyimleri kazandırmasıyla yaygınlaşan bu yeni terim içeriğinde etkin öğrenme, işbirliği, ders materyalinin özümsemesi ve öğrenen kontrolü gibi kavramları içermektedir.

Yaygın (dağıtık) öğrenme: Yaygın kaynaklardan yararlanma anlamında da kullanılan bu öğrenme modeli merkezi olmayan yerlerde ve farklı zaman aralıklarında öğrenenlere çalışma imkânı sunmaktadır. Genel bağlamında değerlendirildiğinde, yaygın öğrenme öğrenenlerin öğreticiden uzak kalmak zorunda kalmadığı öğrenme biçimi olarak da tanımlanmaktadır. Örneğin öğrenme kaynakları farklı sunucular ile dünyanın çeşitli yerlerine dağıtılabilir ancak bu kaynaklar ister ders içi etkinliklerde öğretici tarafından, ister bağımsız şekilde kullanılmak üzere öğrenenler tarafından işe koşulabilmektedir.

Yukarıda tartışılanlar ekseninde yazarlar, uzaktan eğitim teknolojilerinin taksonomisini aşağıdaki şekliyle özetlemişlerdir. Bu taksonomi uzaktan eğitim teknolojisinin kavranmasında önemlidir; ancak, çevrimiçi sınıflarda başarının anahtarı hangi teknolojinin kullanıldığıyla değil, nasıl kullanıldığıyla ve hangi bilginin iletilmesiyle ilgilidir. Uzaktan Eğitim Teknolojilerinin Taksonomisini:

- Postayla eğitim (Correspondence study)
- Önceden kaydedilmiş ortamlar (Prerecorded media): Sesli video sistemleri
- Çift yönlü audio (ses) (Two-way audio): Telefon sistemi, telebridge bağlantısı
- Grafiklerle birlikte verilen çift yönlü audio (Two-way audio with graphics): Sunum tahtası iletilicisi ve bilgisayar ağı
- Tek yönlü canlı video (One-way live video): TV sınıfı, video iletim sistemi
- Çift yönlü audio (Two-way audio), tek yönlü video (one-way video): 800'lü numaralarla telefon sistemi
- Çift yönlü audio/ video (Two-way audio/video): Telekomünikasyon sistemleri

- Masaüstü çift yönlü audio/ video (Desktop two-way audio/video): Çoklu ortam bilgisayarları

İkinci Bölüm - Uzaktan Öğretme Ve Öğrenme

Ünite 5 – Uzaktan Eğitimde Eğitsel Tasarım

Bu ünite, eğitsel tasarım ve eğitim teknolojileri ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Ünite, ayrıca, uzaktan eğitimde yer alan sistematik tasarım süreçleri, planlama, öğretim stratejileri, öğretim ortamları, kaynak kullanımı, telif ve fikri mülkiyet hakları konularına değinilmiştir.

Ünite 6 –Uzaktan Eğitim ve Öğretme

Bu ünite, uzaktan eğitimde yer alan öğrenen ve öğretici rolleri ve sorumlulukları üzerinde durulmuştur. Yazarlara göre, eş zamanlı ve eş zamansız derslerdeki öğretim bir sistem içerisinde sunulduğunda, öğrenme gerçekleşmektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesinde etkin bileşenler aşağıdaki gibidir:

- Öğrenenler (öğrenenlerin doğasını anlama);
- İçerik (konu içeriğinin öğrenen gereksinimleriyle eşleşmesi);
- Kullanılacak yöntem ve materyaller (diyagram, renk, yazı büyüklüğü, görsel tasarım);
- Çevre (öğrenme ortamı).

Bu bileşenlerin etkileşimi, öğrenme için gereklidir ve öğrenme deneyiminin türünü ortaya çıkartmaktadır.

Ünite 7 - Uzaktan Eğitim ve Öğrenen

Bu ünite, öğrenen topluluğunun oluşturulmasında ve eğitsel materyallerin hazırlanmasında öğretici rollerine vurgu yapılmıştır. Öğreticinin öğrenenlerin yapısını kavraması, iyi öğrenme deneyimlerinin edinilmesinde önemli bir faktördür. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, uzaktan eğitimde başarıyı etkileyen etmenler aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

- Güdü

- Önceki deneyimler
- Bilişsel yeterlilikler
- Öğrenme biçimleri

Ünite 8 - Destek Kaynaklar ve Uzaktan Eğitimin Görselleştirilmesi

Bu ünite de uzaktan eğitimde kullanılan basılı materyallerin etkin kullanımına odaklanılmıştır. Yazarlara göre, basılı metinler (handouts), çalışma rehberleri (study guides), ve görseller (visuals) uzaktan öğreticiler için önemli kaynaklardır. İyi bir görsel tasarım:

1. öğrenenler tarafından görülebilen,
2. kolayca yorumlanabilen,
3. öğrenen katılımını artıran ve
4. dikkati üzerine çeken materyallerden oluşmalıdır.

Görsel öğeler ile desteklenen en iyi uygulamaların üç temel özelliği ise:

1. Ders içeriğinin izlemesinin kolay hale getirilmesini;
2. Öğrenenlere görsel öğelerin düzenli verilmesini;
3. Öğreticinin derse ilişkin beklentilerinin net olarak belirtilmesini içermektedir.

Ünite 9 – Uzaktan Eğitimde Değerlendirme

Bu ünite de eğitsel tasarım süreçlerinde öğrenen başarısının değerlendirilmesine ilişkin vurgu yapılmıştır. Ünite de, değerlendirmenin öğretim stratejilerinin geliştirilmesinden ve uygulanmasından önce olması gerektiği, böylece değerlendirme etkinliklerinin beklentilere uygun hale getirildiği belirtilmiştir. İyi bir değerlendirmenin sağlanmasıyla, öğrenen:

1. Öğrenenlerin öğretimden elde edebileceklerini ortaya koymalı;
2. Öğrenenlerin başarılı olup olmadıklarını nasıl saptayacağını bilmeli;
3. Öğrenenlerin başarıya ulaşmaları için ne yapmaları gerektiğine karar vermelidir;

Yukarıdaki esaslar ekseninde değerlendirildiğinde, değerlendirme, öğretim planı ve uygulamalarından sonra değil, hedefler çerçevesinde öncesinde işe koşulmalıdır.

Üçüncü Bölüm-Uzaktan Eğitimin Yönetimi ve Değerlendirilmesi

Ünite 10- Uzaktan Eğitimde Telif Hakkı

Bu ünite de Uzaktan eğitimde telif hakkı konusu yasal koruma bağlamında incelenmiştir. Telif hakkı yasalarıyla,

1. telif hakkı alınmış eserin yeniden üretilmesi,
2. telif hakkı alınmış eserlerin türevlerinin üretilmesi,
3. telif hakkı alınmış eserlerin kopyalarının dağıtılması,
4. telif hakkı alınmış eserlerin yeniden işleme alınması ve
5. telif hakkı alınmış eserlerin halka dağıtılması konularının önüne geçilebilir.

Ünite 11- Uzaktan Eğitim Kurumlarının Yönetimi

Bu ünite de uzaktan eğitim kurumlarının yönetiminin yanı sıra ulusal, bölgesel ve yerel konuların uzaktan eğitime etkileri ele alınmıştır. Bölümde ayrıca, uzaktan eğitim yöneticisinin rol ve görevleri geniş bir çerçevede incelenmiş ve bir uzaktan eğitim kurumunun dönüşümünde yer alan adımlar ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

Bu ünite ayrıca, uzaktan eğitim alanını bir girişim olarak değerlendirerek, uzaktan eğitim kurumlarının ve yöneticilerinin çevrimiçi programları geliştirirken ve planlarken izleyecekleri teknikler hakkında bilgi vermektedir. Özetle, ünite de:

- Son dönemde geliştirilmiş akademik teknoloji planlaması;
- Uzaktan eğitim politikaları;
- Uzaktan eğitim programları için yönetsel gereklilikler hakkında bilgi verilmiştir.

Ünite 12- Uzaktan Öğretme ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi

Bu ünitenin amacı uzaktan eğitim programlarının ve sistemlerinin değerlendirilmesinde kullanılan yaklaşımları tanıtmaktır. Ünite de ayrıca değerlendirmenin aşağıda belirtilen altı kategorisi ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

1. Etkinliğin ölçüsü (measures of activity)
2. Verimlilik (efficiency)
3. Çıktılar (outcomes)
4. Program amaçları (program aims)
5. Politika (policy)
6. Kurumlar (Organizations)

Eserde ayrıca geleneksel değerlendirmelerin, genellikle deneysel (ampirik) ve niceliksel yöntemlere odaklandığı; ancak, programların değerlendirilmesinde nitel modellerin de önerilmeye başlandığı konusunda vurgu yapılmıştır.

Sonuç

Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek'in eserinde, uzaktan eğitim alanında çalışan öğretim elemanlarına alanın yönetimine ilişkin bilgiler sağlanmakta ve yeni bilginin uzaktan eğitimde kullanılmasına ilişkin esaslar detaylı bir şekilde tartışılmaktadır. Üç ana bölümden oluşan eserde, çevrimiçi eğitimin tasarımı, sunulması ve değerlendirilmesi tüm boyutlarıyla incelenmiştir. Kısaca, eser uzaktan eğitimin önemine ve gerekliliğine yukarıda verilen boyutlar bağlamında dikkat çekmektedir.

Öneriler

Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek'in uzaktan eğitim alanını kuram, araştırma, pratik beceriler ve bilgiler, yönetsel ve idari konular bağlamında ele aldığı bu eserde;

1. Öğrenenler: Uzaktan eğitim ile aldıkları eğitim ile bilgi ve becerilerini geliştirebilir ve etkin öğrenme için doğru yönlendirilebilirler;
2. Öğretici adayları ve öğretmenler: Uzaktan eğitimin gereklerini esas alan öğretim stratejilerini daha iyi kavrayabilir ve uygulayabilirler
3. Araştırmacılar ve geliştirmeciler; Web tabanlı yeni öğrenme ortamlarını uzaktan eğitim programlarına dâhil ederek farklı tasarımlar yapabilirler;
4. Eğitim kurumları; uzaktan eğitim alanındaki en iyi uygulamaları, stratejileri ve teknikleri kendi bünyelerinde desenleyebilir ve öğrenenlere sunabilirler.

Kaynakça

Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a distance: foundations of distance education* (5th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Yazar Hakkında

Okutman Nil GÖKSEL CANBEK

Nil Göksel, 2001 yılında Bilkent Üniversitesi, İnsan Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2007-2010 yılları arasında çeşitli Yaşam boyu Öğrenme Projelerinde idari personel olarak görev almış ve 2007-2009 yılları arasında Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalında “Üniversite-Toplum İşbirliğinde Öğrenen-Ders Yöneticisi Etkileşimi: Second Life (SL) Üzerine Bir Çalışma” başlıklı yüksek lisans tezini tamamlamıştır. Yazar, halen doktora çalışmalarını aynı alanında sürdürmekte olup ulusal, uluslararası ve kültürlerarası çalışmalarda ve projelerde yer almaya devam etmektedir.

Posta Adresi: Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu
İki Eylül Kampüsü, Eskişehir, Türkiye 26470
Tel (İş): + 90 222 335 05 80/ 6095
Eposta: ngoksel@anadolu.edu.tr